

1. U V O D

Kod zdravih mladih ljudi, bez obzira na starije, borbu, nacionalnost i lijevost, postoji potreba za igrom. To vrijedi za mušku i žensku populaciju. Kako se čovjek postepeno razvijao i usavršavao, tako su i igre od najprimitivnijih oblika dobivale složenije forme. Svaka igra ima pravila koja određuju način djelovanja i ponašanja tokom njezina trajanja koje je također ograničeno pravilima. Potreba za igrom leži u biološkim motivima, jer se kroz nju odražavaju i usavršavaju fiziološke funkcije, razvija motorika, afirmira se osobnost, a prisutna je i pozitivna socijalizacija. S psihološkog stanovišta igra utiče na kognitivne i kongnitivne funkcije u vrlo širokom prostoru.

Fudbal kao igra upravo je karakterističan po spomenutim uticajima i njegov razvoj tekao je paralelno s razvojem ostalih igara u civilizovanom razvoju društva. Postoje pisani dokumenti u istoriji fudbala od prvih početaka kada to i nije ličilo na fudbal, pa sve do savremene visoko kvalitetne dinamične igre.

S razvojem sportske nauke i opštim napretkom društva, fudbal je postao dio kinezioloških nauka koje se baziraju na internim istraživanjima, koristeći i informacije komparativnih nauka kao što su fiziologija, psihologija, anatomija, sociologija, fizika i biomehanika itd.

Sve je to dovelo fudbal do onoga što on danas jeste, a to znači da on nije samo sport, nego djelimično i kultura, umjetnost, biznis, politika i sastavni dio života mnogih ljudi. Grade se skupi fudbalski objekti koji služe za zabavu stotine hiljada ljudi, gledalaca i navijača, u što su uključeni svi mediji.

Fudbal se još uvijek igra i stihijski iz čiste zabave, ali je sve manje slobodnih livada i drugih pogodnih prostora, pogotovo u gradovima, gdje se pokušavaju stvoriti što bolji uslovi za prikupljanje omladine u organizovani rad. Nažalost, to nije rješenje da bi se sva omladina mogla baviti fudbalom, jer klubovi vrše selekcije gdje priloze samo

najtalentovaniji igrači. Ovo je loše za onaj ostatak djece, ali je dobro i možda jedino rješenje za razvoj i po dizanje kvalitete fudbala u zadovoljavanju vrlo višeg nivoa savremenih zahtjeva fudbalske igre u motoričkom i tehničko-taktičkom smislu.

Selekcije igrača pomiču se na mlađa godišta. Stručno pedagoškom radu poklanja se sve veća pažnja. Pojavom fudbalskih škola pri klubovima, stvoreni su bolji uslovi za trening i takmičenja. U tom sklopu pojavljuju se i privatne fudbalske škole izvan klubova. Sve ovo govori o sve većem značaju fudbala ne samo kao igre. To postaje ozbiljan rad. Vrhunski igrači su sve skuplji, pa je počelo i sve veće ulaganje u njihov razvoj. Postali su vrlo skupa živa roba na fudbalskom tržištu. Najkvalitetniji igrači odlaze u bogate klubove, koji kupuju igrače iz siromašnih sredina. Sve značajnije institucije postaju škole fudbala koje proizvode kvalitetne igrače.

Čitav taj dinamičan proces zavisi o dobrom trenerskom kadru, koji mora, uz opšte obrazovanje, dobro poznavati strukturu fudbalske igre i metodski, sistematski, stručno pedagoški odgajati i obrazovati mlade igrače u svim segmentima. Visoke domete i vrhunski kvalitet ne možemo postići samo radom na motorici i tehnici. U savremenom fudbalu, uz ove osnovne faktore motorike i tehnike, igrač mora naučiti osnovno taktičko djelovanje u napadu i odbrani. Tokom igre ekipa stalno u i z mijeni funkciju odbrane i napada. Od igrača se traži usklađivanje tehničkih elemenata u brzom djelovanju na savladavanju prostora u što kraćim vremenskim intervalima.

Uspješno rješavanje taktičkih zadataka u složenim situacijskim uslovima igrač ne može naučiti samo metodičkim postupcima kroz trenažni proces. Trening mu pomaže u osnovnom djelovanju u nadigravanju protivnika. Situacije u igri su nepredvidive, zbog čega igrač mora sam donositi odluke u promjenjivim uslovima, gdje dolazi do njegove snalažljivosti u tim uslovima. Igrači, a pogotovo vezni igrači moraju biti kreatori i improvizatori poštujući osnovne zakonomjernosti faze napada i faze odbrane.

Sve ekipne igre imaju svoje formacije koje su se razvijale i mijenjale. U fudbalu je bilo mnogo formacija koje su proizvedene jedna iz druge prilagođavajući se svojim

moogućnostima i kvalitetu protivnika. Formacije su se mijenjale i u odnosu na pravila igre i povećanje dinamike. Bez obzira na promjene formacije fudbal je zbog svoje nepredvidivosti ostao popularan, jer je uvijek prisutna i improvizacija kroz koju se manifestuje kreativnost i inteligencija igrača. Određene forme taktičkog djelovanja su neophodne, ali sposobnost adaptacije na stalne nove kretne strukture koje zahtijeva tok igre čini ekipu i pojedince manje ili više uspješnima.

Osnovna postava igrača potrebna je da bi se stvorili povoljni uslovi za napadačko ili odbrambeno djelovanje, unutar čega pojedinci mogu imati posebne zadatke. Formacija ima odlučujuću ulogu kod ekipa koje su podjednake i u tehnici i u motoričkim sposobnostima. U takvim slučajevima ishod može zavisi o nijansama u taktici.

Današnje formacije su vrhunac taktičkog znanja i djelovanja u fudbalskoj igri, no oni će se i dalje transformisati i usavršavati prema povećanju dinamike igre i savršenstva u izvođenju tehničkih elemenata u kretanju. Da bi se realizovao bilo kakav taktički zadatak neophodni činioci su fizička priprema i tehničko znanje. Taktika je viši nivo spoznaje fudbalske igre, a glavni regulator joj je intelektualna sfera. Igrači s većim koeficijentom inteligencije lakše uče taktiku u cjelini i imaju osnovu za širi repertoar u izboru situacijskih rješenja, gdje često puta odlučuju minimalne nijanse u izboru taktičkih operatora.

Predviđanja uvijek spadaju u nezahvalne aproksimacije, ali postoji logična vjerovatnost da će se dinamika u budućnosti stalno povećavati i da će formacije postati sve elastičnije u brzini mogućnosti transformacije u bilo kojoj fazi igre. To nije «formacija bez formacije», nego upravo obrnuto, sve formacije su u potrebi, s brzim i racionalnim prelazima s jedne na drugu. Zapravo, neke današnje ekipe već tako i igraju. No, za takvu složenu vrstu taktike igrači moraju dobro vladati osnovnim formacijama koje postoje logikom razvoja fudbalske igre. Da bi mogli preciznije definisati formaciju 1-4-4-2, o kojoj će u ovom radu biti objašnjenja s prikazima, potrebno je poznavanje prethodnih formacija i svih onih koje danas igraju vrhunske svjetske ekipe, ne ulazeći u nijanse i specifičnosti pojedinih ekipa i pojedinaca.

Treba znati da je taktika, u okviru koje postoji određena formacija igre, samo jedan faktor za konačni rezultat, a taj faktor je djelovanje pojedinca i ekipe u rješavanju situacijskih problema u odbrani, napadu i prelazu između njih.

Slika 1.